

De feta åren är förbi

De feta åren är förbi berättar om tre radikala unga människor i dagens Tyskland som har funnit sin egen metod att demonstrera mot klasskillnader och orättvisor.

Genom att bryta sig in hos förmögna människor och möblera om i deras trygga borg vill de få dem att tänka efter. Men gruppens fredliga ideologi prövas hårt när de plötsligt förvandlas till kidnappare. En film som ställer frågor kring politisk medvetenhet och radikalism. Vad kan vi göra för att uppnå förändring – och vad är det som får oss själva att förändras?

Rekommenderad för gymnasiet

EN FILMHANDLEDNING AV
CLAS ÖSTERHOLM

Handling

En familj kommer hem till sin lyxvilla utanför Berlin och upptäcker att de haft besök – någon har varit där och möblerat om hela huset – salongsmöblerna står staplade på varandra som en installation, stereon återfinns i kylskåpet och de dyrbara porslinssofforna ligger i toaletten. De objudna gästerna har lämnat ett brev där det står: "De feta åren är förbi", undertecknat: "Uppfostrarna".

En grupp unga människor står på en shoppinggata och delar ut flygblad och demonstrerar mot multinationella sko- och klädesföretag som utnyttjar barnarbetskraft i tredje världen. Bland dem ser vi en ung kvinna, Jule. Kravallpolis kommer och avbry-

ter brutalt demonstrationen. När Jule kommer hem till sin lägenhet får hon reda på att hon blivit vräkt för att hon inte betalat hyran i tid.

Jule träffar sin pojkvän Peter och de går hem till Peters kompis Jan i deras gemensamma lägenhet. Jule och Peter ska resa till Barcelona, men Jule är lite avvaktande för hon har en skuld hon måste betala tillbaka. När Jan kommer hem framkommer att Jule är tveksam till att Peter delar lägenhet med Jan – som hon tycker är en underlig figur.

Peter och Jan ger sig iväg i sin skåpbil. Jan upptäcker en dyrbar klocka i Peters väska och blir förbannad och menar att han saknar moral. De ska ju inte stjäla något på sina uppdrag poängterar han argt och kastar ut klockan genom det nedvevade bilfönstret.

Jule arbetar som servitris på en finare restaurang och har problem med sin chef och de snobbiga gästernas översittarfasoner. På väg hem från jobbet tar Jule ut sin hämnd genom att repa lacken på en silverglänsande ny Mercedes. Samtidigt har vi sett hur Jan och Peter i skåpbilen tar på sig rånarluvor och ger sig iväg i mörkret med ficklampor. Jule ligger och sover och hon tror att Peter är ute och klistrat affischer.

Jule får reda på att hon snarast måste måla om sin lägenhet innan hon lämnar över den till nästa hyresgäst – vilket innebär att hon inte kan följa med Peter till Barcelona. Jan hjälper Jule med ommålningen och till en början är det lite spännigt mellan dem men stämningen lättar allteftersom. Jule berättar att hon inte har råd att bo kvar i lägenheten därför att hon måste betala en skuld på 94.500 euro. För en tid sedan råkade hon krocka med en Mercedes modell lyxversion och då hon inte hade betalt sin försäkring är hon nu tvingad att betala av skadorna till Mercedesägaren. Jan blir förargad och poängterar orättvisan i att Jule får slita för en rik snubbe som egentligen inte behöver dessa pengar. Jule hävdar bittert att det var hennes fel och att mannen har rätten på sin sida. Jan lyfter diskussionen till att handla om

mänsklig rätt och borgerlig stelnad moral. Att ruinera en ung kvinna är omoraliskt.

På kvällen går de hem till Jan och äter middag tillsammans och de kommer allt närmare varandra. Senare på natten ser vi hur Jan sitter i skåpbilen och bevakar en lyxvilla genom en tv-monitor.

Dagen därpå fortsätter Jan och Jule renoveringen men stöjar mest omkring och tillslut struntar de i det hela och målar istället paroller på vägarna.

Jule blir avskedad från sitt jobb då hon försökte försvara en arbetskamrat från att få sparken. På kvällen befinner sig Jule och Jan på en hög byggnad med utsikt över hela staden. De dricker vin och är lite berusade. De diskuterar om det är någon mening att demonstrera mot orättvisor och skillnaden mellan att vara radikal idag mot på 70-talet. Jule känner sig ideologiskt vilsen och frågar Jan om råd. Jan tar då med henne för att visa vad han och Peter håller på med på nätterna. Att de bevakar lyxvillor och när ingen är hemma bryter de sig in och möblerar om – men de stjälar aldrig något, bara lämnar ett meddelande där det t ex står: ”Ni har för mycket pengar”, undertecknat ”Uppfostrarna”. På frågan varför de gör det, svarar Jan att det är för att husägarna ska känna sig mindre säkra i deras skyddade tillvaro.

Jule upptäcker att mannen hon står i skuld till bor på den gata de råkar befinna sig på. Hon lyckas övertala Jan att de ska bryta sig in i mannens hus – en enorm lyxvilla med båtplats och yacht. De flyttar runt möblerna och slänger soffan i poolen. Men när larmet plötsligt går igång tvingas de att i all hast fly.

På morgonen kommer Peter tillbaka från Barcelona. De säger inget till honom om inbrottet, men Jule upptäcker att hon glömt sin mobil i villan. Natten därpå när Peter sover återvänder de för att hämta telefonen. Men plötsligt kommer husägaren, Hardenberg, hem. Efter lite tumult bakbinder de honom och de ringer efter Peter för att få hjälp. De tar med Hardenberg i bilen och beger sig till en avlägsen stuga uppe i alperna där de inkvarterar sig för att fundera ut vad de ska göra med Hardenberg.

Allteftersom tiden går uppe i den lilla stugan ökar spänningen mellan Peter och hans två kamrater, samtidigt som Jan och Jule blir alltmer förälskade i varandra.

Ju längre tiden lider desto mer verkar däremot Hardenberg komma till ro med situationen tillsammans med ungdomarna. Det visar sig även att Hardenberg har ett förflutet som långhårig rebell bland radikala kretsar i Tyskland under 60-talet. Han menar att han inte håller med i Jans, Jules och Peters handlande men han förstår deras idealitet.

Peter upptäcker att Jan har ett foto av Jule i sin jackficka. Tack vare några antydningar från Hardenberg inser han att Jan och Jule har en relation. Han konfronterar dem med vad han vet och uppriven tar Peter bilen ner till byn där han super sig full. Jan och Jule är förtvivlade men på natten kommer en stupfull Peter hem, och dagen därpå reds sakerna ut.

Jule får de andra att inse att kidnappningen var fel, de gjorde det endast för att rädda sig själva ut ur situationen, inte för att rädda världen. Och de beslutar sig för att återvända hem och släppa Hardenberger fri. De åker tillbaka och lämnar honom vid hans hus. Han ger Jule ett pappersark där han avskriver skulden. Han säger även att de inte ska oroas sig för polisen.

Jan vill inte längre fortsätta med aktionerna efter det som hänt. Men Peter övertygar honom om att de inte ska ge upp, att han fortfarande tror på deras idéer. Vi tre är viktigare är någon gammal borgerlig etik. De bästa idéerna överlever, säger Jule. Jan inser att de har rätt.

I ett elegant montage ser vi hur de tre ligger och sover i en säng samtidigt som polisens insatsstyrka står beredda att storma deras lägenhet. I en bil utanför sitter Hardenberg. Polisen stormar lägenheten – men den är tom. På väggen hänger ett meddelande: ”Vissa människor ändrar sig aldrig”. Jan, Jule och Peter visar sig vara på ett hotellrum i Barcelona.

”Uppfostrarna”

När Jan och Peter utfört sina uppdrag hos Berlins överklass lämnar de två typer av meddelanden: ”De feta åren är förbi” eller ”Ni har för mycket pengar”, undertecknat ”Uppfostrarna”. Jule undrar lite förvånat varför de inte istället stjälar pryglarna för att sedan ge till de fattiga. Men detta är emot deras principer. De är inga enkla tjuvar, syftet är istället att skrämja. Deras aktioner ska väcka ett dåligt samvete och få människor att reflektera över det absurda i konsumtionssamhällets överflöd. Jan menar att när överklassen står där på sin bank ska de höra en viskande röst som säger ”Ni har för mycket pengar...” – och då ska de känna sig helt ensamma och hjälplösa. Där ute i ”verkligheten” finns det någon som hotar den chimära trygghet de byggt upp kring sin förmögenhet baserad på ett system där de fått allt, medan det stora flertalet ingenting. ”Ni har för mycket pengar”, vi har ingenting – men ”de feta åren är förbi”, vi har fått nog och en förändring är i sikte.

• Vad vill ”Uppfostrarna” åstadkomma med sina aktioner? Varför kallar de sig ”Uppfostrarna”?

• Resonera kring deras metod att få samhällets välbeställda till ”insikt” om orättvisorna i världen. Vilka andra sätt kan man använda för att demonstrera? I filmens inledning syns t ex hur Jule delar ut flygblad i protest mot barnarbete. Om eleverna vill demonstrera mot någon orättvisa – hur går man till väga?

• Den kidnappade Hardenberg kallar deras metoder terrorism – att de precis som terrorister sprider skräck och panik. Håller eleverna med? Vad är terrorism?

• Jule funderar vid ett tillfälle när hon och Jan blickar ut över Berlin på hur många där nere som just nu tänker på en revolution. Inte alls många, menar Jan, för alla sitter och tittar på tv. I filmen finns en återkommande kritik mot televisionen. Tv som passiviserande och fördummande, ett sätt av etablissemangen att hålla folket i schack. Jan berättar senare att han planerar att göra ett attentat mot en central tv-sändare som skulle innebära att alla Europas tv-apparater sloknade. Vad är elevernas förhållande till television? Har Jan någon poäng med sin kritik?

• Hardenberg menar att konsumtion gör människor lyckliga. Jan reagerar starkt på detta: ”Se dig om på gatorna – ser folk lyckliga ut, de ser mer ut som skrämde djur”, säger han. Jan anser att saker kommer att förändras. Systemet är överhettat. Det bubblar en ilska bland barnen i slumområdena. Det går inte längre att blidka dem med tv-spel och shopping. Diskutera vad Jan menar.

• Hardenberg säger vid ett tillfälle i filmens slutskede att han trodde att pengar gav frihet, men att det egentligen är tvärtom. Man överlastas av ansvar. Ibland längtar han till en tid då han och hans fru levde under betydligt magrare omständigheter – men då var de lyckliga. Tror ni på vad han säger? Diskutera för-

hållandet mellan pengar och lycka – ger pengar verklig lycka? Är det inte så att endast den som redan har mycket pengar kan unna sig romantiska drömmar om fattigdom och frihet?

- Sökandet efter spänning är en stark drivkraft för Jan och Peter i sina uppdrag som ”Uppfostrare”. Lockelsen i den adrenalin-kick som rädsla kan frammana. Rädslan som kan få dig att göra saker som du aldrig trodde du var kapabel till. Vi lever i ett samhälle där alltför söker sig till det ”farliga” för att uppnå någon sorts ”kickar” – vare sig det handlar om fallskärmschoppning eller våldsamma demonstrationer. Vad är det som kan vara så tilltalande med en ”adrenalin-kick” eller rädsla? Säger det något om den tid vi lever i idag?

Jule, Jan och Peter

Jule arbetar på en finare restaurang där hennes chef ständigt påpekar hennes brister, och gästerna är inte sena att visa sin överlägsenhet gentemot personalen. Samtidigt är hon skuldsatt för livet till en rik mercedesägare – och blir till på köpet vräkt från sin lägenhet. Jule är en medveten ung kvinna som demonstrerar mot barnarbete – och mot etablissemangen genom att repa lacken på en silvreglansande Mercedes. Men motgångarna i livet har gjort att hon känner sig uppgiven i sin vilja att förändra både sitt liv och samhället.

Jan är den mest radikale av de tre. I filmens inledning ser vi hur han sitter ensam i en park och sneglar på en lycklig barnfamilj som har picknick i gröngräset. Bilden är enkel men visar ändå på hans utanförskap. Därefter visar han civillikage och hjälper den gamle mannen på bussen som håller på att bli avslängd för att han saknar biljett. Jan är även gruppens ideolog, han är påläst och inte sen att ”predika” sina politiska ståndpunkter.

Peter är inte lika kultiverad och ideologiskt driven som Jan och han är betydligt coolare inställning till deras verksamhet – och han tröttnar ibland på Jans, i hans tycke, alltför dogmatiska livshållning. Men det är ändå Peter som får Jan att inte ge upp i filmens slut. Han vill hålla drömmen vid liv och driver igenom att de ska fortsätta med aktionerna.

I filmens inledning har Peter och Jule en relation, men den svalnar efter att Jule lärt känna Jan. När Jule och Jan förälskar

sig i varandra ställs vänskapen mellan de tre på hårda prov – men vänskapen segrar till slut i alla fall.

- Beskriv Jan, Jule och Peter; likheter och skillnader. Vad är deras drivkrafter? Vad kommer att hända med dem efter att vi lämnat dem i filmens slut?

- Går det att förlåta Jans och Jules handlande gentemot Peter? Resonera kring detta utifrån begrepp som kärlek, lojalitet, vänskap.

Att vara radikal

”Då räckte det med att ha långt hår och röka gräs för att få etablissemangen emot dig”, säger Jan till Jule vid ett tillfälle med hänvisning mot ett förgånget 60- och 70-tal. Han menar att vad som då ansågs som subversivt har idag kommersialiserats och desarmerats till harmlösa varor som kan köpas i butiker; allt från Che Guevara t-shirts till anarkistmärken.

Jule menar att allt är redan gjort, andra har redan försökt och historien visar att de misslyckats – varför göra samma misstag igen? Hon känner sig ideologiskt vilsen och menar att det inte är några problem att inte vara en del av samhället, problemet är att hitta något alternativ som hon kan tro på.

Men Jan hävdar att det viktigaste med en revolution är – även om man tidigare har misslyckats – att de bästa idéerna lever vidare. Det gäller även på en personlig nivå. Jule ställde upp och försökte skydda sin arbetskamrat från att få sparken. Nu gick det ju så illa att hon också fick gå, men det viktiga var att hon gjorde rätt. Hon fick betala ett högt pris, men det goda som kom ut ur det, det som överlever gör dig starkare som person.

- Vad är subversivt idag? Vad krävs för att få etablissemangen att reagera? Är det svårare idag än för 30 år sedan och i så fall, vad beror det på? Är samhället mer tolerant idag eller beror det på andra faktorer?

- Resonera kring vad Jan menar när han säger att det viktigaste är att man gör något, att även om det kanske går fel – som att Jule förlorar jobbet – så har man vuxit som människa?

- Jule försvarar sin arbetskamrat för att han inte ska få sparken och Jan beskyddar den gamle mannen utan biljett på spårvagnen. Hade eleverna gjort samma sak om de befunnit sig i deras situation?

- Vart kan man som ung och engagerad vända sig idag; politiska partier, organisationer som Attac, Recalaim the City, etc? Hur ser engagemanget ut i klassen? Är det någon mening att engagera sig politiskt?

Hardenberg – den bleknade radikalen

Det visar sig att Hardenberg har ett förflutet bland radikala kretsar i Västtyskland under 60-talet. Han föddes inte som den han är idag, poängterar han, utan var en av ledarna inom Sozialistischer Deutscher Studentenbund (SDS) och nära vän med Rudi Dutschke som var en känd frontfigur för den radikala tyska studentrörelsen under 1960-talet.

När Jan får reda på detta så undrar han vart Hardenbergs ideal tagit vägen? Hardenberg förklarar att det går långsamt och gradvis. Man märker det knappt – och en vacker dag när du står vid valurnan överraskar du dig själv med att rösta konservativt.

I ett tidigare skede har även Jule reflekterat över hur idealen och de storslagna drömmarna lätt kan hamna på undantag när ”verkligheten” och vuxenlivet tränger sig på. Jule vill bli lärare, men innan incidenten med Mercedesen ville hon ”bara leva vilt och fritt”. Hon säger att så går det för alla – att först finns dessa storslagna drömmar, men sen handlar livet om kompromisser.

- Hardenbergs med åldern allt mer avtagande radikalism är på intet sätt unik. Men vad beror denna förvandling på? Är radikala idéer och handlingskraft enbart något som hör ungdomen till? Vad hände exempelvis med alla dem som ockuperade kårhus, demonstrerade mot Vietnamkriget och kapitalismen under 1960- och 70-talen?

Hardenberg blir en symbol för allt som Jan, Peter och Jule föraktar, den onda utsugande kapitalisten. Hardenberg menar att de lever i en demokrati och att han har betalt för allt han äger. Jan menar däremot att vi lever i en kapitalistisk diktatur och att Hardenberg har ”stulit” sina ägodelar. Hardenberg försvarar sig med att systemet inte går att ändra. Människan är till sin natur sådan att hon vill ha det bättre än andra. Ur en grupp stiger alltid en ledargestalt. Han har enbart spelat efter spelets regler, han har emellertid inte uppfunnit reglerna. Peter svarar då rappt att ansvaret inte vilar på den som uppfann pistolen, utan på den som trycker på avtryckaren.

- Fundera kring Hardenbergs resonemang då han menar att de anklagar fel person, att han inte har någon skuld i att samhället ser ut som det gör. Håller ni med? I så fall varför eller varför inte? Vems är ansvaret? Borde ”Uppfostrarna” rikta sina aktioner åt något annat håll?

En kort historik

Filmens regissör Hans Weingartner var när han skrev historien inspirerad av den tyska radikala politiska rörelsen på 70-talet kallad Bewegung 2 juni/2 juni-rörelsen. En fredlig protesterörelse som satte poesi och livsglädje framför våldsamma aktioner. I ett avsnitt i filmen undrar Hardenberg cyniskt om de tre kidnapparna ser sig som Tysklands räddare, det nya århundradets Röda arméfraktion (RAF). Hardenberg har ju även själv ett för-

flutet i de radikala studentkretsar som hade kopplingar till vad som skulle utvecklas till just RAF, kanske mer känd som terroristligan Baader-Meinhof. Filmen kan därför ses i ett historiskt perspektiv med den Västtyska vänsterterrorismen under 1970-talet som fond. Historiker brukare beskriva RAF som efterkrigs-generationens reaktion på dess föräldrar som inte tillräckligt grundligt gjort upp med Tysklands nazistiska förflutna. Jan och hans kamrater är i sin tur på ett sätt en fredlig reaktion på detta.

Filmtips

Terrorister – en film om dom dömda (Folkets Bio). Stefan Jarls och Lukas Moodyssons dokumentärfilm om några av de unga demonstranter som dömdes efter kravallerna i Göteborg sommaren 2001. Till filmen finns en utförlig filmhandledning utgiven av Svenska Filminstitutet.

Produktionsuppgifter

Tyskland 2004

Originaltitel: Die fetten Jahre sind vorbei

Manus: Katharina Held, Hans Weingartner

Regi: Hans Weingartner

Foto: Matthias Schellenberg, Daniela Knapp

Klippning: Dirk Oetelshoven, Andreas Wodraschke

Musik: Andreas Wodraschke

I rollerna

Jan – Daniel Brühl

Jule – Julia Jentsch

Peter – Stipe Erceg

Hardenberg – Burghart Klaussner

Tekniska uppgifter

Speltid: 126 minuter

Format: Vidfilm

Ljudsystem: Dolby Stereo SR

Censur: Från 7 år

Svensk premiär: 18 februari 2005

Distribution

Triangel Film, Stortorget 29, 211 34 Malmö, Telefon: 040-17 65 50

Fax: 040-12 90 99, info@triangelfilm.se, www.triangelfilm.se